

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Резніков В.В.

*кандидат історичних наук, викладач вищої категорії,
військовослужбовець Збройних сил України*

ЗАСОБИ РЕР РФ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ДОНБАСУ

2014 рік із анексією Росією українського Криму та окупація нею ж значної частини Донецької та Луганської областей, поставив перед Україною як державою завдання, з яким вона ще не стикалася у своїй новітній історії. А саме – необхідністю збройної оборони проти більш сильного та технологічно розвиненого ворога. На противагу ЗСУ, російська окупаційна армія за останні 30 років мала постійну бойову практику у низці локальних конфліктів та воєн, інспірованих нею – Придністров'я, Грузія, Чечня, Сирія та інші. Більш того, російський президент В. Путін не приховував, що ці бойові дії використовувалися РФ для випробовування новітніх військових розробок [1]. До таких навчальних полігонів можна віднести і окуповані території українського Донбасу, де перманентно відбувається відпрацювання бойових навичок як регулярних військ РФ, так і військових розробок найрізноманітнішого призначення, чільне місце серед яких посідають засоби радіоелектронної розвідки, що, в свою чергу, цілковито вписується у воєнну Доктрину РФ 2015 року, яка визначає характеристики ведення сучасних бойових дій як «поєднання високотехнологічних засобів, таких як високоточна система визначення місцезнаходження і знищення цілі, інформаційні системи з мережевою структурою і координація дій при веденні повітряних, морських та наземних операцій» [2, с. 12].

Цілком природно, що із початком російської агресії проти України питання ВПК РФ в українській військовій науці актуалізувалося. Відповідно значно зросла кількість публікацій, присвячених такому наукомісткому виду озброєння як засоби РЕР, що діють на території ОРДЛО проти ЗСУ. Безперечно, серед таких робіт варто виділити «Довідник учасника АТО...» [3] 2015 року та більш сучасне й доповнене видання 2020 року [4], в яких питанню радіорозвідки ворога приділено

значну увагу. Також зазначене питання згадане у роботі «Донбас в огні. Путівник зоною конфлікту», щоправда, в ній увага приділялася здебільшого засобам радіоперешкод та РЕБ [5, с. 77-81]. Спроба загального аналізу була доволі успішно зроблена у статті О. Романова «Засоби радіоелектронної розвідки Російської Федерації» [6, с. 46–52]. Грунтовно питання наявності на окупованих територіях України техніки та засобів РЕБ РФ розглянуто у низці публікацій міжнародної спільноти журналістів-розслідувачів Inform Napalm [7]. Причому, варто зазначити, що подібні статті-розслідування вирізняються серед інших досліджень неабиякою оперативністю і є, по суті, джерелом найбільш актуальної інформації про перебіг російської агресії на окупованих територіях України.

Беззаперечним фактом є те, що у наш час – час інформаційних технологій, радіоелектронна розвідка є найважливішою частиною державної та воєнної розвідки та являє собою основний, а в багатьох випадках, і єдиний спосіб добування розвідувальної інформації. За різними оцінками засобами РЕБ добувається 80-90 % первинної інформації [8, с. 8–9]. На жаль, в цьому компоненті ЗСУ поступаються окупаційній армії РФ, яка за роки, що пройшли після розвалу СРСР, провела потужну модернізацію та має на озброєнні не тільки старі радянські розробки засобів РЕБ, але і абсолютно новітні зразки. Тому ми зупинимося на тих засобах радіоелектронної розвідки країни-агресора, які вона активно застосовує проти українських військ на територіях окупованого Донбасу.

1. Автоматизований комплекс РР Р-381Т «Таран» – найстаріший зразок серед таких засобів РР. Прийнятий на озброєння в збройних силах СРСР в 1980 році. Розробник і виробник Державне підприємство «Харківський радіозавод «Протон». У базовому варіанті складається із семи машин типу МТ-ЛБу: – одна Р-381Т3 – автоматизована станція обробки інформації; – чотири Р-381Т2 – станція РР, призначена для пошуку, перехоплення і пеленгування сигналів УКХ діапазону частот (30-100 МГц); – дві Р-381Т1 – станція РР призначена для пошуку, перехоплення і пеленгування сигналів КХ діапазону частот, авіаційних засобів радіозв'язку в УКХ діапазоні частот, радіорелейних ліній зв'язку. Може застосовуватись напівкомплект (п'ять машин): одна Р-381Т3; дві Р-381Т2; дві Р-381Т1 або окремі машини [9; 10; 14; 12].

2. Автоматизований мобільний комплекс РР «Торн-МДМ» призначений для пошуку, аналізу та реєстрації сигналів у КХ та УКХ

діапазонах, а також пеленгування та визначення місцеположення пеленгаційним способом ДРВ, які знаходяться на відстані до 70 км. Розробник – ВАТ «НИИ «Вектор» (м. Санкт-Петербург). Прийнятий на озброєння ЗС РФ у 2012 році. Апаратура автоматизованого мобільного комплексу РР «Торн-МДМ» розміщується в кузові-фургоні на шасі вантажного автомобіля типу «КамАЗ». Комплекс може застосовуватись автономно або у складі пеленгаторної системи (два і більше однотипних виробів) [13; 14; 15; 4, с. 1085-1088].

3. Автоматичні радіопеленгатори серії «Артикул». Артикул-П – портативний стаціонарний, АРК-МП Артикул-М – мобільний та переносний АРК-НП Артикул-Н, призначені для вирішення задач радіомоніторингу на місцевості, в тому числі: пеленгування, панорамного спектрального аналізу, оцінки напруженості електромагнітного поля, оцінки параметрів радіосигналів, запису та технічного аналізу радіосигналів, моніторингу радіоканалів. Розробник – ЗАТ «ИРКОС» (м. Москва). Діапазон частот – 25-3000 МГц [16; 17].

4. Трикоординатний комплекс РТР 85В6-В призначений для виявлення, пеленгації, класифікації за видами передач і місцевизначення до 1000 ДРВ в діапазоні 0,03-1,7 ГГц. Виробник – ЗАТ «Научно-производственное предприятие «Спец-радио» (м. Белгород). Комплекс у стандартній конфігурації складається з трьох станцій виявлення, пеленгації, класифікації та аналізу і центральної станції управління, обробки та місцевизначення ДРВ. Мобільні автоматичні станції виявлення, пеленгації, класифікації та аналізу розносяться на місцевості до 30 км [18].

5. Станція РТР і пасивної локації «Валерия» призначена для РРТР і пасивної локації повітряних цілей та постановників активних перешкод (ПАП) за бортовими випромінюваннями їх РЕЗ. Діапазон робочих частот – 0,15-18 ГГц. Діапазон прослуховування УК зв'язку – 100-500 МГц. Наземна станція РТР «Автобаза» призначена для розвідки імпульсних літакових РЛС бокового огляду, РЛС УЗ класу «повітря – земля» та РЛС ЗПМВ. Комплекс розроблений АТ «Всероссийский научно-исследовательский институт «Градиент» (м. Ростов-на-Дону). Виробництво комплексу ведеться на АТ «Научно-производственное объединение «Квант» (м. Великий Новгород). Прийнятий на озброєння ЗС РФ у 2011 році [19].

6. Мобільна автоматична станція РТР «Орион» призначена для виявлення, пеленгації, розпізнавання і класифікацій об'єктів наземного,

морського і повітряного базування за випромінюванням їх власних РЕЗ. Комплекс станцій, об'єднаних у базову систему, дозволяє також визначати дальність до об'єктів. Виробник – ЗАТ «Научно-производственное предприятие «Спец-радио» (м. Белгород). Діапазон робочих частот – 0,2-18 ГГц.

7. Система РТР «Вега» призначена для виявлення, визначення координат, розпізнавання, класифікації і траєкторного супроводження наземних, морських та повітряних об'єктів за випромінюваннями їх РЕЗ. Розробник та виробник – ЗАТ «Научно-производственное предприятие «Спец-радио» (м. Белгород). Серійне виробництво розпочато наприкінці 90-х років [20; 21; 22].

8. Автоматизована мобільна станція РТР «Синтез» призначена для пошуку, виявлення, вимірювання параметрів усіх сигналів у діапазоні 0,1-40 ГГц, у тому числі і сигналів засобів зв'язку різного призначення, а також вимірювання пеленга на ДРВ, визначення типу та зразка сучасних і перспективних наземних, надводних та повітряних об'єктів розвідки з безперервними та імпульсними видами випромінювань з різною частотно-часовою структурою. Розробник АТ «Центральный научно-исследовательский радиотехнический институт имени академика А. И. Берга», (м. Москва). Входить до складу Концерну повітряно-космічної оборони «Алмаз-Антей» [4, с. 1102–1104].

9. Автоматизований комплекс РТР наземних цілей «Сбор-1» призначений для пошуку, виявлення, вимірювання параметрів сигналів наземних РТЗ у широкому діапазоні частот, а також вимірювання пеленга на ДРВ, визначення типу об'єктів з безперервними та імпульсними видами випромінювань з різною частотно-часовою структурою. Комплекс розроблений ВАТ «НИИ «Вектор» (м. Санкт-Петербург). Прийнятий на озброєння ЗС РФ у 2011 році [4, с. 1104–1106; 23].

10. Комплекс виконавчої РТР та управління 1Л267 «Москва-1» призначений для ведення РТР повітряних цілей на дальності до 400 км (літаки, БПЛА), управління засобами радіоперешкод (до 9 комплексів на базі станції РЕБ 1Л269 «Красуха-2О», 1РЛ257 «Красуха-С4»), а також для надання цільової інформації засобам протиповітряної оборони. Розробник – Всеросійський науково-дослідний інститут «Градиент» концерну радіоелектронних технологій державного холдингу «Ростехнології» (м. Ростов-на-Дону), виробник – АТ «Научно-производственное объединение «Квант» (м. Великий Новгород). Розробка

комплексу РТР «Москва-1» здійснювалась у період 2004–2012 роки. Прийнятий на озброєння ЗС РФ у липні 2013 року [24; 25].

11. Станція РТР 1РЛ243 «Рубикон» призначена для автоматичного пошуку та виявлення сигналів РЛС наземного і морського базування, аналізу виявлених сигналів і визначення напрямку на ДРВ, визначення типу ДРВ, супроводження ДРВ, що перебувають у зоні огляду. Розробку станції 1РЛ243 «Рубикон» завершено в 1983 році. Розробник ВАТ «НИИ «Вектор» (м. Санкт-Петербург). В середині 2000-х років, за рішенням державного замовника станцію було глибоко модернізовано з метою доведення її можливостей до сучасних вимог. Діапазон частот – 2-18 ГГц [26].

12. Станція РТР 1РЛ234 «Вектор» призначена для виявлення, аналізу сигналів (визначення частоти, виду модуляції, випромінювання тривалості і частоти повторення імпульсів, а також періоду проходження серії імпульсів). Розробник ВАТ «НИИ «Вектор» (м. Санкт-Петербург). Діапазон частот – 0,5-9 ГГц [27; 28; 14, с. 1111–1112].

Отже, із усього зазначеного можна зробити висновки, що у новому тисячолітті на озброєння армії РФ було поставлено значну кількість новітньої високотехнологічної військової техніки, повністю розробленої на російських підприємствах, які, завдяки перманентним війнам, що їх розпалює Росія, мають постійну апробацію в бойових умовах та відповідні можливості для оперативної модифікації та удосконалення. Разом із тим важливим моментом, на який варто звернути увагу як військовослужбовцям вищої керівної ланки ЗСУ та вітчизняним розробникам – РФ переходить до серійного випуску поліфункціональних комплексів, які поєднують у собі функції РЕР та РЕБ, що, у свою чергу, дає їм змогу в разі підвищити ефективність їх використання.

Список використаних джерел:

1. Владимир Путин: Тренировки в Сирии могут продолжаться без ущерба для бюджета. URL: <https://russian.rt.com/article/137291>
2. Сили Б. Определение современного российского конфликта: как Кремль развязывает войну? / Сили Б. // Центр исследований по вопросам России и Евразии. Научно-исследовательский доклад № 15, 2018. 20 с.
3. Алімпієв А. М., Певцов Г. В., Гриб Д. А. та ін. Довідник учасника АТО : озброєння і військова техніка збройних сил Російської Федерації / за заг. ред. А. М. Алімпієва. Х. : ХКВ «Оригінал», 2015. 732 с.

4. Корнійчук С.П., Турінський О.В., Пєвцов Г. В. та ін. Сучасне озброєння і військова техніка Збройних Сил Російської Федерації. Довідник учасника ООС / за заг. ред. С. П. Корнійчука. Х. : ДІСА ПЛЮС, 2020. 1220 с.

5. Балабан М., Волянюк О., Добровольська К. та ін. Донбас в огні. Путівник зоною конфлікту / за заг. ред.: А. Майорової. Львів, 2017. 100 с.

6. Романов О. М. Засоби радіоелектронної розвідки Російської Федерації / О. М. Романов // Воєнно-технічна політика. Радіотехнічні засоби // Озброєння і військова техніка. 2017. № 4(16). С. 46-52.

7. База даних і відеографіка новітнього озброєння ЗС РФ на Донбасі. URL: <https://informnapalm.org/ua/baza-danyh-videografika-novitnogo-ozbrojennya-zs-rf-na-donbasi/>

8. Військова розвідка : навчальний посібник / упорядники : Д. В. Зайцев, А. П. Наконечний, С. О. Пахарєв, І. О. Луценко ; за ред. В. Б. Добровольського. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2016. 335 с.

9. Автоматизированный комплекс радиоразведки Р-381Т «Таран». URL: https://117orb.at.ua/publ/avtomatizirovannyj_kompleks_radiorazvedki_r_381t_quot_taran_quot/5-1-0-58

10. Р-381Т «Таран». URL: <https://retrotexnika.ru/kaslinskogo-radiozavoda/taran.html>

11. Российский комплекс «Таран» в боях за Дебальцево. URL: <https://informnapalm.org/21699-kompleks-taran-debaltsevo/>

12. Донецк. Комплексы радиоразведки ВС РФ «Торн» и «Таран» на базе «Спарта». URL: <https://informnapalm.org/14245-radyorazvedka-ukv-dyapazona-na-baze-sparta/>

13. Возле ДАП выявлен новейший комплекс радиоразведки ВС РФ «Торн». URL: <https://informnapalm.org/12200-kompleks-radyorazvedky-torn-dap/>

14. ЗСУ на Донбасі знищили 2 новітні російські станції РЕБ/РЕР (Відео, Фактчекінг). URL: <https://informnapalm.org/ua/zsu-na-donbasi-znyshchyly-2-novitni-reb-rer/>

15. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ нещодавно вперше зафіксувала на окупованому Донбасі сучасну російську установку радіоелектронної боротьби РП-377УВМ2 (RP-377UVM2). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3027954-misia-obse-viavila-na-donbasi-novij-rosijskij-kompleks-radiopereskod-cimbaluk.html>

16. Портативный автоматический радиопеленгатор «АРК-П7 (АРТИКУЛ-П)». URL: http://unlim.by/informacionnaya-bezopasnost/14343-portativnyj_avtomaticheskij_radiopelengator_ark-p7_artikul-p.html

17. Мобильный пеленгатор с двумя антенными системами «АРК-МП (АРТИКУЛ-М)». URL: <http://www.bnti.ru/des.asp?itm=5937&tbl=04.01.01.01.02>

18. Трёхкоординатный комплекс радиотехнической разведки 85В6-В. URL: http://www.rusarmy.com/pvo/pvo_vvs/rtr_85v6v.html

19. Станция радиотехнической разведки и пассивной локации (СРТР) «Валерия». URL: http://www.rusarmy.com/pvo/pvo_vvs/rtr_valeriya.html

20. РТР 85В6-А «Бера». URL: http://library.voennmeh.ru/jirbis2/files/materials/ifaour/book2/book_on_main_page/14.4.htm
21. Мобильная автоматическая станция радиотехнической разведки «Орион». URL: http://www.rusarmy.com/pvo/pvo_vvs/rtr_orion.html
22. Станция радиотехнической разведки 85В6 «Орион». URL: <http://bastion-karpenko.ru/85v6-orion-reb/>
23. Сбор-1 / Сбор-1М // URL : <http://militaryrussia.ru/blog/topic-655.html>
24. Станция радиоселектронной разведки «Москва-1». URL: <http://bastion-karpenko.ru/moscow-1/>
25. Мобильный комплекс радиоэлектронной разведки и борьбы 1Л267 «Москва-1». URL: <https://dfnc.ru/katalog-vooruzhenij/rls-sprn-i-pvo/1l267-moskva-1/>
26. На Донбассе замечена российская мобильная станция радиотехнической разведки «Рубикон». URL: <https://informnapalm.org/29241-rossijskaya-mobilnaya-stantsiya-radiotekhnicheskoy-razvedki-rubikon-zamechena-na-donbasse/>
27. Радиотехнические средства связи и управления на шасси ГАЗ-66. Часть 2. URL: http://ria-cargo.ru/articles/?ELEMENT_ID=980
28. РПС-6 «Вектор» (1РЛ234). URL: <https://117orb.at.ua/publ/5-1-0-42>